

Šolske stvari.

Letopisi šolski.

12. Mariborska gimnazija.

„Systematisch geordnetes Verzeichniss des wissenschaftlichen Inhaltes der von den österr. Gymnasien und Realgymnasien in den Jahren 1850—1867 veröffentlichten Programme. I. Th.“ — To je naslov vvodnemu članku, ki obsega 70 strani. Ta z velikim trudom sestavljeni zapisnik z vsemi potrebnimi podatki je jako zanimiv sploh za občinstvo a gotovo tudi veliko koristi za gimnazijalne učitelje in pripravnike, kateri bodo hvalo vedli marljivemu sestavljatelju, profesorju Gučerju. Iz tega zapisnika se razvidi, kaj, kedaj in kje se je pisalo in kdo je pisal v gimnazijalne programe. — Vodja, 12 profesorjev, 2 suplenta in 3 mimoredni učitelji so podučevali 305 učencev, kateri so razun 2 protestantov vsi katoličani. Po narodnosti so razvrščeni tako, da je bilo 115 Nemcev, 164 Slovencev, 25 Sloveno-Nemcev (to so tedaj hrmafroditi — na pol Slovenci, na pol Nemci; le tega ne vemo, ali je to Slovenec, kar ga je pri glavi in prsih, ali uno, kar je pri nogah?) in 1 Italijan. Nemcev se je učilo slovenščine 97, francoščine 29, štajarske zgodovine 32, petja 123, telovadbe 83, risanja 66, steno-grafije 26. — Učnine se je plačalo 2336 gold. 20 kr., vpisnine pa 261 gold. 70 kr. — Za skušnjo zrelosti se je oglasilo vseh 25 dijakov 8. razreda, a dovršili je niso trije.

13. Goriška gimnazija.

Vvodni članek, ki ga je pod naslovom: „Pflanzen-phaenologische Betrachtungen für Görz“ spisal suplent Fr. Krašan, naznanja opazovanje rastlinstva v goriški okolici. — Vodja, 10 profesorjev, 7 suplentov in 5 mimorednih učiteljev je podučevalo 374 dijakov. Razvrstitve učencev po narodnosti vodja ne naznanja. Zakaj ne — menda on najbolje sam vé; mu morda nemško njegovo srce ni pripuščalo očitno reči, da goriška gimnazija ima tudi slovenske dijake? — Vpisnine so dijaki plačali 138 gold. 60 kr., učnine pa 2048 gold. 30 kr.

Dopisi.

Iz Goriškega 12. sept. — Možje, kateri so sklenili sklicati na Goriškem tabor, razposlali so naslednji program:

„Kakor doleten gospodar, mora tudi doleten narod za-se sam skrbeti med mejami, ki jih stavijo postave.

Nova postava pripušča vsakemu narodu, da se sme zbirati v narodne shode, ali kakor Slavjani pravijo, v „narodne tabore“, da ljudstvo izreče po tej javni poti svoje pravične želje. Čehi, slavni naši bratje, lotili so se precej te poti in zbralo se jih je po 6, 10 do 20 tisoč v enem kraju, kjer so pod milim nebom sklepali o važnih svojih zadevah. Štajarski Slovenci so se bili že zbrali v Ljutomeru in Žavcu; bilo jih je več tisoč, ki so sklepali o zadevah vsem Slovincem imenitnih. Štajarski Slovenci so na nemški meji, mi pa smo na laški, i prav na mejah nam je sveta dolžnost, zvesto skrbeti za našo narodnost, da ne poginemo, kajti le pre-dobro so nam znani naklepi naših sovražnikov; skrbeti pa nam je tudi za splošno blagostanje.

Prevdarjaje vse to i vse naše razmere, sklenili smo, podpisani župani i drugi rodoljubi skušati, da napravimo tudi na Primorskem tabor, kateri naj bi sklenil:

1. da se imajo vpeljati brez zamude ne samo slovenske normalke, ampak tudi slovenske gimnazije, realke i više šole. Mi hočemo omiko i napredek, vidimo pa po

svetu, da se ni noben narod omikal drugače, nego po narodnih šolah — to že zdrava pamet kaže, zraven pa i na podlagi narodnega jezika naj se mladina uči še drugega jezika, če ga potrebuje.

2. Da se izdâ postava, da imajo c. k. uradniki brez odloga po slovenskih uradnijah slovensko pisati vse, kar pride slovenskim strankam v roke, da se pa h krati odloči čas, stavimo dveletno dôbo, po preteku ktere imajo po teh uradnijah le po slovensko uradovati. To pa posebno zato, ker so uradniki, ktere mi plačujemo, za nas tukaj, pa ne mi zarad uradnikov, i ker je uradovanje v tujem nam neznanem jeziku našim gmotnim interesom nasprotno; pa tudi zato, ker spoznavamo, da, če šole i uradnije niso národne, očividni je dokaz, da je narod tujcem duševno sužen, zares — sklav.

3. Da se ima ves slovenski narod zediniti v eno-kronovino, ki bi imela en sam deželni zbor.

Mi Slovenci smo razkosani v 6 delov, i to je veliko zlo. — Če razkosamo kakoršno koli telo, človeško ali živalsko, gotovo umrè; če pa razcepimo kateri koli narod, živel bode le na videz, hiral bo nekaj časa, a potem tudi umre i zgine, kar vsak lahko razvidi.

Ako hočemo tedaj še živeti mi Slovenci, živeti v korist sebi i Avstriji, moramo eno i celo telo biti.

Združeni bomo lahko skrbeli za-se, i krepko branili sebe i Avstrijo zoper sovražne napade. Veči kronovina pa bode v primeri tudi manj administrativnih stroškov vzrokovala.

4. Bodo se tudi drugi nasveti posamesnih oseb pretresovali.“

Odbor za ta tabor je, kakor „Domovina“ pravi, izvoljen tako, da so v njem zastopani vsi kraji goriški: Tominsko-Kanalsko, Brda, Ipavsko, Kras in okolica goriška. — Kraj za tabor bode Lijak, velika senošet pri Šempasu. Tabor se skliče, brž ko se končá deželni zbor.

V Sedli 7. sept. M. B. r. — Drage „Novice“! ako-ravno smo tudi mi v tem tihem kotiču Vaši zvesti bralci, redko vendar kdaj kak dopis od nas prejmete. Nate toraj danes te-le vrstice! Kar zadeva letino, moremo razen sená, zelja, repe in koruze, s pridelki prav zadovoljni biti. — Kakor drugod je tudi naš tominski okraj po novi organizaciji postal okrajno glavarstvo, in reči smem, da je vlada — saj pri nas — jako dobro gledala na ravnopravnost; poslala nam je 3 nove uradnike, vse domače rojake, posebno za načelnika (okrajnega glavarja) smo dobili iskrenega domorodca, o katerem smo si gotovi, da spoštuje 19. §. decemberske ustavne postave in bode ravnal po predpisih njenih. Blagi gospod si je že kakor deželni odbornik krepko poganjal za ravnopravnost našega naroda in brž s prvim odpisom v svojem tukajšnjem uradovanju je pokazal, da je ves mož na svojem mestu. V svesti sem si pa tudi, da županov in duhovnov naših ne bode treba siliti k slovenskemu uradovanju, ker se njih dopisi ne bodo, kakor dozda, pisano gledali. Le na noge, dragi rojaki! pokažimo svetu, da smo zvesti sinovi matere Slovenije, ki naj jo Bog poživi!

Iz Krškega na Dolenskem 5. sept. — Več žalostnega kakor veselega imam „Novicam“ danes povedati, kakor na priliko to, da se je bil nedavno klobučarsk rokodelsk pomočnik zadušil po ogljevem sopuhu, in dva druga sta komaj smrti ušla, — drugo je to, da je tudi nek hudoben človek od sv. Lorenca zavoljo pregrešnega znanja z žensko gruntnega posestnika iz Arta njega z grabljami pobil, — dalje to, da tudi nam so letos gosence skoraj vse zeltnike pokončale in našim poljancem, katerim je v dobrih letinah zelje največi dohodek, dober kos kruha snedle; tudi vinska kupčija se je tukaj zelo

uprla in zato, ker ne morejo dobrega lanskega blaga še po zmerni ceni prodati, bodo mnogi, ki imajo malo posode, v stiski, kamo bodo letošnji pridelek spravljali, ki nam obeta prav dobro kapljico. — V narodnem oziru tudi pri nas ne dremujemo. Politična gosposka sprejema rada vsa pisma v domačem jeziku, in rešuje slovenske vloge slovensko; še celó vabila c. kr. katasterskega zemljemerca so letos v našem jeziku napisana. Puhel je tedaj ugovor, da naš jezik ni za kancelije! Da le mož pravice v njej gospodari, že gré, že, in dobro gré. — V politiko se pa sicer ne mešamo; pripuščamo jo možem bistrejšega uma, kateri naj bi, kar Bog daj, da-slih je včasih nebo oblačno, nam veselejšo prihodnost oskrbeli. **Klanšekov France.**

Iz Mokronoga na Dol. 12. sept. — Danes je bila pri nas delitev premij za žebce in kobile.

Delitna komisija je spoznala premije za triletno žebice tako-le: prvo premijo z 8 cekini je dobil gospodar Povhe Anton v Blatu okraja novomeškega, — drugo s 6 cekini gosp. Smola Anton iz Grma okraja novomeškega, — tretjo tudi s 6 cekini gospodar Jankovič Jože iz Kozarij okraja ljubljanskega, — četrto s 3 cekini gosp. Smola Anton (isti kakor zgorej), — peto s 3 cekini gospodar Piber Matija iz Bleda okraja radoliškega, — šesto grof Barbo Jožef, grajščak v Rakovniku (ki pa ni vzel cekinov, ampak je dobil le svetinjo) in zato se je ta premija s 3 cekini dala gospodarju Perjatlu Antonu iz Rakovnika; — medaljo je dobil gospodar Košak Anton iz Kromovega okraja novomeškega.

Za kobile z žebetom je prvo premijo z 10 cekini dobil gospodar Zakovšek Lorenc iz Sinjgorice okraja ljubljanskega, — drugo s 7 cekini gospodar Hočevnar Matija iz zgornjega Brnika okraja kranjskega, — tretjo s 7 cekini gospodar Činkule Jožef iz Dobruške vasi okraja krškega, — četrto s 4 cekini gospodar Majcen Janez iz Št. Janeza okraja krškega, — peto s 4 cekini gospodar Tratar France iz zgornjih Jesenic okraja krškega, — šesto s 4 cekini gospodar Wolf Anton iz Svura okraja krškega.

Za žebce težkega plemena so pobrali vse premije Gorenci, in sicer je prvo premijo z 150 gold. dobil gospodar Vovk Jože iz Vrbe okraja radoliškega, — drugo tudi z 150 gold. gospodar Vovk Lorenc iz Črničva okraja radoliškega, — tretjo tudi z 150 gld. gospodar Štempihar Jože iz Velesovega okraja kranjskega, — četrto z 100 gold. gospodar Rems France iz Krtine okraja kamniškega, — peto z 100 gold. gospodar Rozman Matevž iz spodnjega Otoka okraja radoliškega, — šesto tudi z 100 gld. gospodar Jalen Janez iz Vrbe okraja radoliškega.

Iz Poddrage na Ipavskem. (Vabilo.) 27. dne t. m. popoldne ob 5. uri napravi čitalnica naša veliko besedo s tombolo na prostem, h ktere se uljudno vabijo vse bližnje in daljne čitalnice, vsi bližnji in daljni domorodci zraven sovaščanov. Program bo jako zanimiv. **Odbor.**

Iz Ljubljane. (Iz deželnega zbora.) V 9. seji je poslanec Svetec z več družniki izročil predlog, po katerem naj se premeni §. 45. pravičnega reda deželnega zbora tako, da po odgovoru na interpelacije sme tudi razgovor biti; v seji 11. je podpiral Svetec ta predlog, vzlasti s tem, da tudi državni zbor dunajski je spremenil to stvar; ces. namestnik je v svojem govoru povedal, da ni kaj za to premembo. — O premembi službenih postav za deželne uradnike je dr. Costa stavil predlog, naj predstojnike deželnih uradnikov in naprav imenuje deželni zbor, vse druge uradnike pa deželni odbor. Večina zborova pritrdi temu predlogu. — Dr. Bleiweis poroča v imenu

odborovem, kako naj se v prihodnje z rejenci (to je z otroci nezakonskih starišev) ravna, da od ene strani se deželi odvzamejo silni stroški, ktere mora za te otroke dozdaj plačevati, od druge strani pa, da se ubogim tem otročičem, ki niso krivi pregreška svojih roditeljev, pomaga do pravic, ki jih imajo po postavah obč. drž. zakona, katerih pa dozdaj niso uživali, ker so zavrženci bili povsod. Da se pa to zgodi, se oče otroka ne sme več potuhniti in skrivati, ampak se mora po županu izvedeti, in ako je premožen, mora z materjo vred skrbeti za otroka, da se pošteno izreja v občini svoje matere. Dobro bi bilo, ako bi se ta naprava, da dežela zdržuje najdejšnico, popolnoma odpravila in bi nezakonska mati, ko je porodila v špitalu, s svojim detetom šla domú; al že brž zdaj to napravo popolnoma podreti, bi utegnili vendar nekako nevarno biti. — Sporočilo to je bilo izročeno posebnemu odseku, v ktere so bili voljeni dr. Bleiweis, dekan Toman, dr. Costa, vitez Gariboldi in vitez Kaltenegger. — Konečno je bila postava sprejeta, ktera stavi takse ali tarife, ktere smejo županije za službena opravila in za županijska dovoljenja pobirati. Ta postava se ne dotika že zdaj v kaki županiji veljavno vpeljanih taks, in le daje županijam mero, po katerih si morejo poštenih dohodkov za potrebe občinske kase nakloniti. Mislimo, da bo ta postava županijam prav po volji. — Naposled je bilo sporočilo deželnega odbora zaradi ustanovitve okrajnih zastopov (volitnih okrajnih občin) odboru za ustavne zadeve v prevdarek izročeno.

V 10. seji so bili nasveti finančnega odseka (kteremu je bil poslanec Kromer poročevalec) zaradi velicij prenapredb Glavarjeve ubožnice in bolnišnice v Komendi potrjeni, ravno tako nasveti zaradi tega, da se mnoge ustanove (štiftenge) sprejmejo v deželno gospodarstvo. — V tej seji zagovarja dr. Bleiweis svoj v 6. seji stavljeni predlog, da se premeni §. 87. ljublj. mestne ustave in se kaznuje, kdor brez veljavnega vzroka izostaja iz sej. Ta predlog zagovarja govornik posebno s §. 42. občinske postave za deželo kranjsko in pa s §. 42. ljublj. mestne ustave, ter konečno pravi, da upor, ki meri na to, da prestanejo seje mestnega zbora in magistratne, je puntzoper mestno ustavo. — Predlog dr. Bleiweisov, podpiran po večini zborovi, je bil potem izročen odseku za občinske zadeve. — Za tem je dr. Toman poročal o postavi zaradi razdelitve sapašnikov in menjalk. Po obširni razpravi, ktere so se udeležili Kromer, vitez Kaltenegger, dr. Costa, Pintar, dr. Toman in ces. namestnik, je bila postava sprejeta. („Novice“ jo prinesó drugi pot celo). Baron Apfaltern zahteva, naj deželni zbor oskrbi nemško prestavo te postave, al deželni zbor z 18 glasovi proti 10 zavrže Apfalternov predlog.

V 11. seji so poslanci Bleiweis, Jugovic in Grabrijan zboru izročili nekoliko prošinj (iz Rovt, Kranja, Goč). — Potem v imenu dež. odbora poroča dr. Costa o volitvi g. dr. Zupana za deželnega poslanca. Deželni odbor pravi, da volitev ni veljavna in naj se stvar dá posebnemu odseku v pretres. To se je tudi zgodilo. — Posl. Dežman poroča o gotovi določbi, koliko naj se deželnim uradnikom dá za pisarniške potrebe. — Dr. Toman poroča v odsekovem imenu o prošnjah občin senožeških, občine razdržke in občin kostanjeviških, ki se potezajo za to, da se jim dovoli sedež c. k. sodnije. Poročevalec pravi, da se je premalo sodnij ustanovilo na Kranjskem, ker ljudstvo, kader pravice išče, naj ne hodi daleč, in dokaže, da manjše dežele kakor kranjska imajo več sodnij. To se mora ministerstvu pravosodja povedati in nasvetovati, da se (kar tudi posl. Zagorec zagovarja) v Kostanjevici

naredi sodnji sedež; tudi v Senožečah in Razdrtem ste bile prejšnji čas sodnji; oba kraja imata veljavne vzroke za-se; težko je pa to odločiti tukaj; dež. zbor tedaj priporoča, naj se po kaki posebni komisiji to odloči. — O prošnji učitelja Lokerja, o prošnji kočevskih občin za premembo „havzirskega“ patenta, in o prošnji Šmartinske in Št. Vidske občine za sejme poroča posl. Svetec: vse prošnje se izročijo c. kr. deželni vladi, kateri gré o tem beseda. Prošnjo Kočevarjev je Svetec obširno in temeljito podpiral; posl. Kromerju se pa nevarno zdi, to stvar prinesiti v državni zbor, ker utegne pokopati vse havziranje. Svetec se ne boji tega.

— (V poslednji seji odbora kmetijske družbe) je tajnik dr. Bleiweis bral pisma, po katerih je sl. ministerstvo kmetijstva družbi poslalo 150 gold. na pripomoč sviloreji, 400 gold. za povzdigo vinoreje, 2200 gold. za premije za govejo živino in 1500 gold. za nakupovanje dobrih bikov za pleme. Odbor je soglasno sklenil zahvalnico za te darove poslati sl. ministerstvu kmetijstva, in se je posvetoval, kako se bode ta denar na prid obrnil deželi. O vsem tem se bode ob svojem času vse očitno na znanje dalo. — Za svet po c. kr. vladi vprašan zaradi novih sejmov treh občin je odbor svoje mnenje razodel. — Čbelarskemu društvu v Wilshofen-u na Bavarskem je odgovoril odbor, da se dobijo prav dobre čbele na Kranjskem in kje. — Gosp. Jož. Zelen, župan senožeški, je nasvetoval napravo podružnic v Senožečah in Vremu, in naznanil 10 novih udov, ki jih je odbor sprejel.

— C. kr. deželno predsedstvo je z odpisom od 2. dne t. m. sklep mestnega odbora od 13. dne u. m.: naj se županu vodstvo mestne policije vzame in prvemu magistratnemu svetovalcu izroči, zavrglo, in to zato, ker mestna ustava take samevoljnosti ne dopušča, kakor je večina odborova zahteva. „Darob aber entbrannte des Correspondenten gift'ger Groll“ — kakor Schiller poje — „dem längst vor böser Schadenlust die schwarze Seele schwoll“, in razlil je cela vedra žolca svojega v novi „Pressi“ 10. dne t. m. Da besnega tega korespondenta nimajo že zaprtega v norišnici, sreča mu je le to, da so neki vsi prostori v njej že posedeni.

— Včeraj je bil prvi zbor učiteljev ljudskih šol kranjskih v Ljubljani. Žal nam je, da za danes ne moremo povedati več kakor to, da se je zbralo blizu 150 gospodov in da pod predsedstvom gosp. Andreja Praprotnika so se vršile vse razprave tako lepo, da je bilo veselje poslušati. Tu nisi slišal nič tistih puhlih fraz kakor v glasovitem nemškem „Lehrertag-u“ na Dunaji; vsi predmeti govornikov bili so iz življenja vzeti, in vsi nasveti za praktično življenje stavljeni, da se zboljša ljudska šola, povzdigne narodova omika, in da pri tem konca ne jemlje učitelj. Prav koristne reči so bile sklenjene. Drugi pot več o njih. Slava našim učiteljem! — Njim na čast je dramatično društvo zvečer v čitalnični dvorani igralo dve mični gledališni igri.

— Dr. Klun je po prestani bolezni zapustil Ljubljano.

— Iz Novomesta nam je došla žalostna novica, da je preč. prošt gosp. Arko umrl.

— Naš rojak in izvrstni fotograf bivajoč v Kairu gosp. Kristijan Pajer, o katerem so „Novice“ že pred nekimi leti s pohvalo govorile, je, prišedši za nekoliko časa iz Egipta v svojo domovino, obiskal rojstni svoj kraj Kranj in podoba tega mesta na 4 listih lepo posnel. Cena vsem 4 listom je 6 gold.

— Težko pričakovani 2. zvezek zakonov (postav)

in ukazov za kranjsko deželo v slovenskem in nemškem jeziku je prišel ravnokar na svetlo in se dobiva v Egerjevi tiskarnici po 1 gold. na prodaj.

Novičar iz domačih in tujih dežel.

Iz Dunaja. Dunajski časniki zdaj veliko govorijo o črnih oblakih, ki se čedalje bolj vlečejo skupaj in pomenijo vojsko, ki se gotovo vname med Francozom in Prusom, ki sta oba do zob oborožena. Ves svet čuti, da stvari v Evropi, kakor so zdaj, ne morejo trajati veliko mesecev več. Kako se bo Avstrija vstopila takrat, kadar prva puška francozka ali pruska počí, skrito je še pred svetom. Po tem, kar pruski vladi udana „Kölner Ztg.“ hudo sovražnega piše proti Avstriji, bi Avstrija stopila na stran francozko; al tudi to je nevarno.

— Presvitli cesar gré s cesarico v Galicijo. To potovanje dela nemškim centralistom veliko skrbí; bojé se, da to potovanje, ktero je neki Njih Veličanstvo brez ministerskega nasveta sklenilo, utegne nasledke imeti, ki bi gladili pot federalizmu. Deželni zbor galiciški je odločil 25.000 gold. za slovesni sprejem cesarja in cesarice, kterima gré 28. dne t. m. ves zbor do Krakova naproti; presvitla gosta bota stanovala v hiši grofa Adama Potočkega, kjer so bivali nekdanji poljski kralji.

Iz Zagreba 12. sept. — Danes se je začel deželni zbor; večidel sedežev je praznih. Zbora predsednik naznanja, da je hrvaška deputacija svoje delo v Peštu po svoji najbolji (magjarski) vednosti in vesti dovršila.

Iz Zadra 12. sept. Narodni (hrvaški) poslanci so danes spet prišli v deželni zbor. Pri razpravi vladnega predloga o šolski postavi za realke pa so bili zopet tako razžaljeni, da so zapustili zbor.

Štajarsko. Iz Gradca. Razprava o zahvalnici za novo ustavo je bila sila viharja; nemški poslanci so novo ustavo povzdigovali do zvezd, slovenska poslanca Herman in Vošnjak pa sta z odkritosrčno besedo dokazovala, da po tej poti, ko na eni strani le Nemec, na drugi pa Magjar gospodari, Avstrija ne pride do miru, do sreče. „Drugó pot nastopite! Spravite se s Čehi! spravite se z vsemi narodi!“ sta klicala vladi. Baron Buol je govoril v istem smislu iz verskega stališča. Se ve, da ničesa niso dosegli — sprejela se je zahvalnica z vsemi glasovi zoper 4. — Dr. Razlag se je odpovedal poslanstvu. — V 11. seji so slovenski poslanci napovedali deželnemu glavarju interpelacijo zaradi „narodne ravnopravnosti.“

Iz Trsta. — Poslednji deželni zbor je enoglasno sklenil postavo, po kateri naj se odpravi okolična (slovenska) vojaška straža. Ces. namestnik je zboru naznanil, da zbor nima pravice kaj takega sklepati, kar spada v državno postavodajo. — Po takem je vstal velik razpor med vlado in zborom; radovedni smo, kaj bode konec temu.

Iz Amerike. Na Peruanskem in Equadorskem so bili med 13. in 16. avgustom taki hudi potresi, da je več mest se pogreznilo; nad 20.000 ljudi je smrt storilo.

Listnica vredništva. Gosp. J. T. v T: Prejeli, pa jedro prepira nam ni jasno. — Gosp. J. Val. v Nar: Prejeli; ako bo moč, pride.

Žitna cena

v Ljubljani 12. septembra 1868.

Vagán (Metzen) v novem denarji: pšenice domače 4 fl. 50 — banaške 5 fl. 20. — turšice 3 fl. 20. — soršice 3 fl. 60. — rži 3 fl. 20. — ječmena 2 fl. 30. — prosa 2 fl. —. — ajde 3 fl. 5. — ovsa 1 fl. 80 — Krompir 1 fl. 20.